

Den finska parentesen

Vårens debatt i HBL:s spalter om Finlands utveckling under autonomins tidevarv var ibland nästan underhållande. Det var dock synd att kontrahenterna i stridens hetta glömde att uppmärksamma begreppet ”den ryska parentes”, som i tiden så pregnant sammanfattade vad en del svenskspråkiga historiker ansåg om det dryga århundradet som ett ryskt storfurstendöme.

Den uppnådda självständigheten innebar enligt dem en återgång till det germanska rättssystem som hade etablerats under seklerna före 1809. Synsättet var klart färgat av att förryskningsåtgärderna ännu var i färskt minne. I värsta fall glömde man aktivt bort många av de stora framsteg som hade gjorts under 1800-talet. Efter andra världskriget blev det helt omodernt att tala om en rysk parentes. Tidvis förekom t.o.m. en tendens att förhålliga epoken.

Jag har ofta funderat på hur vi i framtiden kommer att gestalta det självständiga Finlands historia. Kommer uppfattningarna om tiden efter 1917 att göra en liknande pendelrörelse som uppfattningarna om ryska tiden? Det finns ju flera händelser och skeden i republikens historia som förblir omtvistade, såsom orsakerna till inbördeskriget, vapenbrödrskapet med Hitlers Tyskland, Kekkonens KGB-kontakter, den stora strukturomvandlingens avarter och Finlands väg in i EU.

En sak är uppenbar. Inom några decennier kommer åren 1917–1995 att avtecknas i våra sinnen lika distinkt som åren 1809–1917. Och när så sker är det nära till hands att man börjar se den statliga suveräniteten som en kort mellanfas i landets historia. Någon kan därav få den kätterska idén att mynta uttrycket *den finska parentes*. Invändningarna blir säkert häftiga, i synnerhet som uttrycket är mindre smickrande, men låt mig redan i förväg skynda till hennes försvar med tre preliminära argument.

Det första argumentet är att det självständiga Finland paradoxalt nog uppkom och existerade p.g.a. Sovjetunionen. Republiken Finland var väsentligen en följd av att det ryska kejsardömet säckade ihop. Bolsjevikerna tog över makten men var länge för kraftlösa för att återerövra de områden som imperiet hade förlorat åren 1918–1920. Blott tre månader efter Sovjetunionens undergång i december 1991 lämnade Finland in sin medlemsansökan till EU.

Det andra argumentet är redan i flitigt bruk. Det går ut på att EU-medlemskapet i accelererande takt medför att Finlands statliga strukturer monteras ner eller skuffas undan för att ge rum åt unionens gemensamma administration och ett EU-parlament med reell makt. Ännu snabbare blir effekterna av den gemensamma valutan Euro, som kommer att förena européerna på samma sätt som D-marken blev identitetsskapande för de efter kriget villrådiga västtyskarna.

Det tredje, men inte alls minst viktiga argumentet, är att det sedan mitten av 1980-talet har blivit allt svårare att skönja något distinkt finskt eller finländskt i vår kultur. Det statliga TV- och radiomonopolet har avvecklats och även om konsumtionsvanorna har sina pikanta särdrag är detta inte riktigt tillräckligt. Jag gillar att bada bastu och grilla korv, men har svårt att inse varför denna passion skulle vara avgörande för min kulturella identitet.

Utgör inte våra nuvarande nationalspråk en garanti för att finska staten lever vidare åtminstone som ett kulturresevat? Knappast. Finskan och svenskan lever förstås vidare som hem- och traditionspråk, men i en stor del av EU-offentligheten kommer engelskan, kraftigt uppbackad av den globala IT-kulturen, att dominera och skapa nya verklighetsförankringar.

Kanske den urbana finlandssvenskheten då blir ett lärorikt exempel på hur ett språk ingalunda behöver vara utrotningshotat, trots att det brukas enbart i vissa sammanhang i vardagslivet.

Henrik Meinander, HBL 15.8.1999